

Verslag van de Werkgroep-activiteiten van de Werkgroep NIJMEGEN e.o. in 1970

Twee en een half jaar na de oprichting van de werkgroep "Nijmegen en Omstreken", welke met een zeer kleine kern van start ging, is het ledental bijna tot de 90 gestegen. Vele leden hebben wij te danken aan de bijzondere inzet van de andere leden. Ook de uitgave van "Shell Journaal van de archeologie" heeft over het gehele land honderden nieuwe leden voor de A.W.N. verworven.

De lezingen, welke allen in het Rijksmuseum G.M. Kam te Nijmegen gehouden werden, volgen hieronder.

Eerst wil ik een woord van dank geven aan de directeur van het museum, welke ons vanaf het begin de ruimte voor het houden van de lezingen welwillend ter beschikking stelde. Ook een grote mate van dankbaarheid zijn wij verschuldigd aan het personeel van het museum welk haar tijd en moeite belangeloos aan onze vereniging schonk.

- 20 januari Lezing met dia's door de heer H.A. de kok met als onderwerp: "een klokboeknederzetting in de Alblasserwaard".
- 23 maart Jaarlijkse ledenvergadering met na de pauze een uiteenzetting over de indeling van de prehistorische tijdvakken door de heer W.N. Tuyn, voorzitter en veldwerkleider.
- 12 mei Lezing met dia's over "Zuid Nederland en de Kelten" door Drs. G.J.Verwers.
- 29 september Bespreking van de veldwerk-activiteiten over de afgelopen maanden met een bespreking van de diverse terreinen, afwisselend behandeld door de heren W.N. Tuyn en A. Bredie (vice voorzitter).
- 19 november Laatste lezing van dit jaar gehouden door Dr. P. Stuart met bijzondere dia's en een zeer interessant onderwerp n.l. vondsten, altaren en fragmenten, van resten van een heiligdom gewijd aan de godin "Nehalennia" gevonden onder de waterspiegel van de Oosterschelde bij Colijnsplaat.
Vermeld mag worden dat het aantal aanwezigen bij deze lezing het ledental van de werkgroep overtrof.

Martin E.P. Ritzer, sekretaris

Veldwerk-activiteiten van de Werkgroep NIJMEGEN e.o. in 1970

In het algemeen kan gezegd worden dat dit jaar op veldwerk gebied zeer vruchtbaar is geweest. Vooral het individuele onderzoek kwam goed op gang, waardoor als gevolg hiervan gezamenlijk fraaie resultaten konden worden verkregen.

Enig systematisch vooronderzoek kon dit jaar (behoudens een begin in de Over-Betuwe met oppervlakte vondstonderzoek) niet van de grond komen, daar alle beschikbare tijd moest worden aan gewend om zoveel mogelijk te redden uit de vele zandafgravingen en ruilverkavelingswerken; voornamelijk geconcentreerd in het land van Maas en Waal.

Dit jaar startte ook de heer C.J.P. van Kouwen zijn werk in de vondstendocumentatie van onze werkgroep en houdt in die hoedanigheid intensief contact met het R.O.B. te Amersfoort. Vondstmeldingen voortaan graag aan zijn adres : Boksdoornstraat 84
te Nijmegen Tel. 08800-75463

(of bij de veldwerkleider Tel. 08800-21362)

Achtereenvolgens zullen nu de verschillende terreinen met hun vondsten worden besproken.

1. De ruilverkaveling te EWIJK.

- a. De Woerden. De ruilverkaveling leverde hier een fraaie prestatie door dwars door deze, als archeologisch monument verklaarde terreinen, een weggetje aan te leggen, uiteraard met sloten aan beide zijden. De keerzijde van deze zwarte bladzijde uit de Ewijkse geschiedenis was dat er prachtige doorsneden van deze oude woongronden te voorschijn kwamen en waaraan dan ook ijverig is gemeten. Het vele pas- en meetwerk van de heer van Kouwen moet hierbij zeker worden vermeld! Op deze, met een halve meter klei bedekte, zeer oude stroomruggronden konden de volgende kulturen worden opgetekend.

De bronstijd was vertegenwoordigd met hier en daar kleine ingegraven putjes bevattende een weinig met kiezelstukjes verschaald aardewerk. Verder in de omgeving was dit duidelijker in een slootwand, waarbij sprake was van een dikke woonlaag met HVS/DKS (Hilversum/Drakenstein) aardewerk.

De ijzertijd kwam duidelijk naar voren in La Tène aardewerk en Keltische glazen armbandfragmenten (globaal de eerste 4 eeuwen voor Chr.) met hier en daar paalgaten en woonlagen van boerderijen. De dichtste bewoning zal in de Romeinse tijd zijn geweest, getuige de vele Romeinse- (II en III eeuw) en inlandse aardewerk vondsten. Hierna eindigt de bewoning, waarschijnlijk als gevolg van de 3e eeuwse overstromingen.

- b. Een soortgelijk geval betreft de Hoge Woerd, welke aan de voet door een weg werd aangesneden. Ook hier dezelfde La Tène- en Romeinse kultuursporen met dit grote verschil dat de bewoning zich hierna voortzet. De IV eeuw kondigde zich aan door een bronzen muntje van keizer Theodosius. We hopen de IV eeuw nog eens duidelijk aan te tonen in toekomstige keramische vondsten. Hierna is de merovingische tijd duidelijk in de keramiek, net als de verder M.E. tijden in de Badorf- en Pingsdorffkeramiek.

2. DRUTEN – van Heemstraweg.
 De gemeente Druten heeft dit jaar de grondwerkzaamheden voor een nieuwe begraafplaats laten verrichten, juist op het voor ons als Romeins bewoningsgebied bekend terrein. Bij het graven van een brede afwateringssloot bleven de vondsten dan ook niet uit. Opmerkelijk is het zeer geringe percentage inlandse keramiek tussen het Romeinse materiaal (vanaf Id – IIIb).
 Ook kwam het bovenste gedeelte van een Romeinse wijnvat-waterput onder de dikke laag klei (ca. 60 cm) te voorschijn, bevattende Romeins aardewerk (IIb-III), een schrijfstift (stilus) en rundleer fragmenten afkomstig van 2 typen schoenen w.o. een zeer fraai gesneden zool met gaatjes waarin de ijzeren nopjes hebben gezeten. Verder op het terrein werden naast veel Romeins aardewerk en ijzerwaar nog twee prachtige schijffibulae met ingelegd emaille (mantelspelden) en een hamerachtig voorwerp van ijzer met ingelegde messing stripjes gevonden.
 Veel van dit alles is te bezichtigen geweest in de hal van het nieuwe gemeentehuis van Druten.
 De heer A.J. Janssen uit Druten zal over dit vondstcomplex een uitgebreide verhandeling samenstellen.
3. Bij de aanleg van de diepriolering te WAMEL heeft men intensief gespeurd naar Romeins materiaal maar niets van dit gevonden. Wel stootte men op M.E. muurwerk w.o. een tufstenen muur, waarschijnlijk behorende tot de M.E. St. Victorkerk, welke in de 15e eeuw door een andere werd vervangen.
 Aardewerk: wat late Pingsdorf en veel Siegburg keramiek.
4. De ontzanding op het WIJKSEVELD in BERGHAREN leverde in de herfst een gedeelte van een plattegrond van een woning op. Bijzondere vondsten in deze woonlaag: een grote La Tène fibula, een bronzen haarspeld en een complete maalsteen in de vorm van een Napoleonshoed; dit laatste fraaie stuk werd door de draglinemachinist geborgen.
 Voorlopige datering II-III eeuw voor Chr.
5. De ontzanding aan de PANHUYSWEG te WIJCHEN kreeg dit jaar een vervolg een paar honderd meter oostwaarts op dezelfde heuvelrug. Hierbij werden vooral late ijzertijd (La Tène, 400-0 v. C.) aardewerk vondsten geborgen met een relatief groot aantal Keltische glazen armbandfragmenten. Merkwaardig is overigens dat geen enkel spoor van Romeinse cultuur werd aangetroffen.
 Verder ook hier wat bronstijd (DKS) en laat neolithische keramiek met WKD (wikkeldraad-stempel) en potbeker versieringen.
 Van het gevonden vuursteen materiaal kunnen een paar laurierblad-pijlspitsen (Bronstijd) worden vermeld.
6. De grote zandheuvel LUNEN (gemeente Wijchen) gaf dit jaar veel geheimen prijs, de gehele N.O. zijde werd weg gegraven. Er bevond zich een enorme hoeveelheid archeologica op deze vrij geïsoleerd gelegen zandberg, waarvan veel verloren ging, mede door de grote snelheid waarmee soms werd afgegraven.
 De oudste vondsten dateren uit het laat Neolithicum (2200-1800 v.C.), waarvan over grote afstanden soms zeer dikke kultuurlagen opgemeten werden.
 Vondsten: verscheidene stukjes klokbeker keramiek, veel potbeker keramiek, WKD versieringen en een stuk geslagen, gepolijst vuurstenen bijltje waaruit schrabbers gemaakt waren.
 IJzertijd keramiek werd zeer weinig gevonden.
 De Romeinse tijd daarentegen was sterk vertegenwoordigd; vanaf Id t/m midden III. Een bijzonderheid was het vinden van een diepe kuil vol met dakpanfragmenten en zware klei. De stempels waren jammer genoeg zo goed als onleesbaar. Prof. J.E. Bogaers ontcijferde er één als zijnde van het X^e legioen.

Verder heeft Lunen ook laat M.E. bewoning gekend, getuige de Pingsdorf en Siegburg keramiek.

7. De zandafgraving aan de SCHATKUILSEWEG (sic!) in de gemeente OVERASSEL leverde in de herfst nog een paar nieuwe aspecten op. Na lange tijd I - II eeuwse bewoning (n.C.; inlandse cultuur) te hebben gekonstateerd, kwam nu de Bronstijd kultuur laag (met huisprofiel) te voorschijn, terwijl aan de zuidzijde van de heuvel waarschijnlijk een La Tène grafveld gelegen heeft, getuige twee krematiegraven. Het zijn graven zonder urn, dus in een kuiltje in het zand bijgezet. Eén graf bevatte een zeer fraai gevormde "eierbecher" (lampje?), een paar bronzen ringetjes en wat fragmenten van dunwandig, trechtvormig aardewerk. Het andere graf bevatte een half gesmolten (gekremeerde) bronzen armband.
8. Op een terrein aan de Zeelandsestraat te MILLINGEN aan de RIJN werd in een nieuw wegtracé veel Merovingisch aardewerk gevonden (6 - 7e eeuw n. C.). Het bevond zich in een dik pakket gestoorde kleigrond boven op een oude stroomrug. Naast een eerder gevonden zwarte spitsbuikurn midden in het dorp, bevestigen deze vondsten de vroeg M.E. bewoning van Millingen. Trouwens ook het laat M.E. Pingsdorf en Siegburg waren aanwezig. Vermeld dient nog te worden dat direct op het stroomrugzand zich waarschijnlijk de Romeinse woonlaag bevindt.
9. De heer A. Bredie uit Bommel is in de OVER BETUWE gestart met oppervlaktevondst onderzoek (Landaufnahme), hetgeen direct al leidde tot een merkwaardige ontdekking n.l. dat IV eeuwse Romeinse keramiek daar niet zeldzaam is!
10. Als laatste maar niet als minste punt dient vermeld te worden ons gezamenlijk werk bij de grondwerkzaamheden voor de bouw van een nieuwe lagere school aan de Ubbergseveldweg te NIJMEGEN. Op het laatste nippertje zijn in de bouwput nog veel stukken van fraai laat I eeus Romeins keramiek bijeen gebracht en later op het stort in Lent nog meer. Zeer merkwaardig hierbij was het vinden van een fragment van een terra nigra kom versierd met concentrische halve cirkels d.m.v. een passer in de nog niet gebakken kom aangebracht; een zeldzaam stukje aardewerk. Ik volsta hier ver met vermelding van het verslag van Prof. J.E. Bogaers in NUMAGA jg. XVII nr. 3/4 (nov. 1970). Ook mijn eigen publikaties, samen met drs. C.G.A. Morren over de Beekmandalseweg sluiten qua tijdperk goed aan bij deze vondsten. Zie Westerheem jg. XVI nr. 6 en jg. XVII nr. 3: eerste eeuwse terra sigillata uit Nijmegen.

W.N. Tuyn, Veldwerkleider